

Ár 2012, föstudaginn 16. mars, er fundur haldinn í úrskurðarnefnd um viðskipti við fjármálafyrirtæki.

Mætt eru: Haukur Guðmundsson, formaður, Geir Arnar Marelsson, Guðlaug B. Ólafsdóttir, Jóhann Tómas Sigurðsson og Hildigunnur Hafsteinsdóttir.

Fyrir er tekið **mál nr. 85/2011**:

M
gegn
F

og kveðinn upp svohljóðandi

ú r s k u r ð u r :

I.

Málsmeðferð.

Málsaðilar eru M, hér eftir nefndur sóknaraðili, annars vegar og F, hér eftir nefndur varnaraðili, hins vegar.

Málið barst úrskurðarnefndinni 31. október 2011, með ódagsettri kvörtun sóknaraðila. Með bréfi nefndarinnar, dagsettu 3. nóvember 2011, var kvörtunin send varnaraðila og honum gefinn kostur á að tjá sig um hana og skýra sjónarmið sín. Svör varnaraðila bárust með bréfi, dagsettu 28. nóvember 2011. Var bréfið sent sóknaraðila, með bréfi nefndarinnar, dagsettu 30. nóvember 2011, og honum gefinn kostur á að koma á framfæri athugasemdum sínum. Athugasemdir bárust ekki frá varnaraðila.

Málið var tekið fyrir á fundum nefndarinnar 24. febrúar og 2. og 16. mars 2012.

II.

Málsatvik.

Þann 27. mars 2007 fyllti sóknaraðili út umsókn um lán í erlendri mynt. Þar óskaði hann eftir að taka lán í erlendri mynt hjá FF, með þeim skilmálum sem hann hafði þegar kynnt sér. Viðmiðunarfjárhæð í íslenskum krónum var 5.200.000 í 50% CHF og 50% JPY. Afborgun yrði á 1 mánaða fresti og fyrsti gjalddagi yrði þann 1. júní 2007. Lánstími skyldi vera til 15 ára. Til tryggingar láninu vildi sóknaraðili veðsetja fasteign sína að A.

Þann 25. apríl 2007 var veðskuldabréf í erlendri mynt gefið út. Þar viðurkenndi sóknaraðili að skulda FF eftirgreindar fjárhæðir í erlendum myntum, en fyrirgreiðsla FF væri endurlánað erlent lánsfé veitt í formi fjölmyntaláns, þar sem myntir mættu á hverjum tíma vera allt að 5 að vali skuldara. Tilskilið var að FF hefði aðgang að þeim myntum og Seðlabanki Íslands skráði þær. Upphafsmynntsamsetning lánsins var tiltekin JPY 4.780.290, kaupgengi FF þann 23. apríl 2007 var 0,5439, og CHF 48.817,12 og kaupgengi þann 23. apríl 2007 var 53,26. LIBOR vextir af JPY voru 0,63125, álag var 3,0% og samtals vextir voru 3,63125. LIBOR vextir af CHF voru 2,21, álag var 3,0% og samtals vextir voru 5,21.

Samkvæmt skuldabréfinu var ráðstöfunarreikningur X og skuldfærslureikningur var sá sami. Þá kom fram að óskaði sóknaraðili breytingar á myntsamsetningu lánsins tilkynnti hann FF það með sannanlegum hætti að minnsta kosti þremur bankadögum fyrir upphaf hvers vaxtatímabils.

Sóknaraðili skuldbatt sig til að greiða af láninu vexti, sem samsvöruðu millibankavöxtum hlutaðeigandi myntar í London (LIBOR) eins og þeir birtust á Reutersskjá á síðum BBA um kl. 12:00 að íslenskum tíma, tveimur bankadögum fyrir upphaf hvers vaxtatímabils, auk 3% álags á þá.

Stæði sóknaraðili ekki í skilum með greiðslu afborgana og/eða vaxta, yrði gert árangurslaust fjárnám hjá sóknaraðila eða leitaði hann nauðasamninga, þá væri skuldin öll í gjalddaga fallin án uppsagnar eða tilkynningar. Gjaldfallnar fjárhæðir umreiknuðust alltaf í íslenskrar krónur.

Þann 25. apríl 2007 skrifaði sóknaraðili undir yfirlýsingu, fylgiskjal með láni í erlendri mynt. Þar kom fram að vegna láns í erlendri mynt, útgefnu dags. 24. apríl 2007 af sóknaraðila, að jafnvirði IKR. 5.200.000 samkvæmt neðangreindri mynt CHF 50% og JPY 50% lýsti sóknaraðili því yfir að hann gerði sér grein fyrir því að lántaka með þessum hætti væri áhættusamari en lántaka í íslenskum krónum, eins og FF hefði kynnt honum sérstaklega. Um væri að ræða gengisáhættu, sem lýsti sér m.a. í því að samkvæmt tölfræðilegu mati sem byggði á sögulegum sveiflum á áhættu lána með ofangreindum hætti, gæti höfuðstóll láns sem tekið væri í framangreindri mynt hækkað umtalsvert á lánstímanum. Jafnframt væri um að ræða vaxtaáhættu sem fælist m.a. í því að lánið væri með breytilegum vaxtagrunni, LIBOR/EURIBOR vöxtum. Vextir væru aðeins ákveðnir fyrir hvert vaxtatímabil í senn og gæti því breyst með vaxtaákvörðunum í heimaríki viðkomandi myntar auk þess sem sveiflur á alþjóðlegum gjaldeyrismörkuðum gætu haft áhrif til hækkunar.

Sóknaraðili óskaði eftir því við umboðsmann skuldara að embættið svaraði því hvort endurreikna bæri lán samkvæmt umræddu skuldabréfi. Þann 29. júní 2011 svaraði umboðsmaður skuldara fyrirspurn sóknaraðila á þá leið að miðað við þau gögn sem umboðsmaður skuldara hefði undir höndum væri skuldbindingin tengd við gengi erlendra gjaldmiðla með ólögætum hætti og að hana bæri að endurreikna skv. 18. gr. laga nr. 38/2001 um vexti og verðtryggingu.

Sóknaraðili óskaði eftir endurútreikningi lánsins hjá varnaraðila. Þann 18. október 2011 svaraði varnaraðili fyrirspurn sóknaraðila á þá leið að ekki væri að svo stöddu fallist á þá skoðun umboðsmanns skuldara að lánið væri tengt við gengi erlendra gjaldmiðla með ólögætum hætti.

Sóknaraðili skaut málinu til nefndarinnar með kvörtun mótttekinni 31. október 2011.

III.

Umkvörtunarefni.

Liðina kröfur og rökstuðningur fyrir kvörtun á kvörtunareyðublaði til nefndarinnar fyllti sóknaraðili ekki út. Á kvörtunareyðublaðinu kemur eftirfarandi fram í liðnum kvörtun, yfir hverju er kvartað (í stuttu máli): „*Að F og slitastjórn FF fallast ekki að svo stöddu á þá skoðun umboðsmanns skuldara að lánið sé tengt við gengi erlendra gjaldmiðla með ólögætum hætti.*“

IV.

Athugasemdir varnaraðila.

Varnaraðili krefst þess að kröfum sóknaraðila verði hafnað.

Varnaraðili bendir á að ólíkt öðrum málum sem úrskurðarnefndin hafi tekið til meðferðar vegna varnaraðila varði mál þetta ákvarðanir og atvik eftir að F varð eigandi skuldabréfanna sem ágreiningur sé nú um. Í ljósi þess vilji varnaraðili sérstaklega áréttta að F sé ekki og hafi aldrei verið aðili að úrskurðarnefndinni.

Varnaraðili vísar til þess að í 1. gr. samþykktu úrskurðarnefndar um viðskipti við fjármálafyrirtæki komi fram að úrskurðarnefndin starfi samkvæmt samkomulagi milli viðskiptaráðuneytisins, Sambands íslenskra viðskiptabanka, Sambands íslenskra sparisjóða, Samtaka verðbréfafyrirtækja, Sambands lánastofnana og Neytendasamtakanna. Varnaraðili sé ekki og hafi ekki verið aðili þeirra sambanda. Þá bendir varnaraðili á að F sé ekki fjármálafyrirtæki samkvæmt 2. mgr. 1. gr. laga nr. 161/2002 um fjármálafyrirtæki, en samkvæmt 2. másl. 1. mgr. 12. gr. samþykktu fyrir úrskurðarnefnd um viðskipti við fjármálafyrirtæki skuldbindi þau fjármálafyrirtæki sem aðilar séu að úrskurðarnefndinni sig til að framkvæma ákvörðun hennar og greiða hugsanlegar bætur.

Varnaraðili telur vafa leika á því hvort F sé aðili að nefndinni og ef svo sé hvort F sé skuldbundinn til að hlíta úrskurðum nefndarinnar. Með vísan til þess hljóti að koma til álita að vísa málinu frá ex officio.

Varnaraðili bendir í upphafi á dóma Hæstaréttar í málum nr. 92/2010 og 153/2010. Eins og úrskurðarnefndinni sé kunnugt hafi Hæstiréttur komist að þeirri niðurstöðu að lög nr. 38/2001 um vexti og verðtryggingu heimili ekki að lán í íslenskum krónum séu verðtryggð með því að binda þau við gengi erlendra gjaldmiðla þar sem slíkt væri í andstöðu við 13. og 14. gr. 2. gr. laganna. Í forsendum dómanna sé áréttað að skuldbinding í erlendum gjaldmiðli fari ekki gegn ákvæðum umræddra laga.

Varnaraðili vísar til þess að í skuldabréfi sem mál þetta varði komi skýrt fram að fjárhæð skuldbindingar skv. skuldabréfinu sé í erlendum gjaldmiðlum. Skuldabréfið sé að fjárhæð 4.780.290 japönsk jen og 48.817,12 svissneskir frankar og viðurkenni sóknaraðili að skulda FF framangreindar fjárhæðir í erlendum myntum.

Bendir varnaraðili á að Hæstiréttur hafi staðfest í máli nr. 520/2011 að framangreindir dómar Hæstaréttar hafi ekki fordæmisgildi fyrir ólögmati skuldbindingar þegar fjárhæð skuldar sé í erlendum gjaldmiðli. Þessi niðurstaða hafi verið staðfest í málum nr. 551/2011 og 552/2011. Af dómunum sé ljóst að skuldabréf sóknaraðila teljist til skuldbindingar í erlendum gjaldmiðli sem ekki fari gegn ákvæðum laga nr. 38/2001. Sóknaraðili eigi því ekki rétt á endurútreikningi skuldabréfsins skv. 18. gr. laganna.

Varnaraðili bendir á skuldabréf sem falli undir X ákvæði til bráðabirgða í lögum nr. 38/2001 séu endurreiknuð skv. 18. gr. laganna að tilteknum skilyrðum uppfylltum. Samkvæmt ákvæðinu þurfi að vera um húsnæðislán að ræða sem sóknaraðili beri vaxtagjöld af. Vaxtagjöld sem myndi rétt til vaxtabóta séu vaxtagjöld vegna fasteignaveðlána til a.m.k. tveggja ára eða lána við lánastofnanir með sjálfskuldarábyrgð til a.m.k. tveggja ára enda séu lánin sannanlega til öflunar á íbúðahúsnæði til eigin nota, sbr. 2. mgr. B-liðar 68. gr. laga nr. 90/2003. Með lánnum vegna íbúðarhúsnæðis sé átt við lán vegna kaupa á íbúðarhúsnæði, byggingar íbúðarhúsnæðis, verulegra endurbóta íbúðarhúsnæðis, lán sem sannanlega voru tekin til greiðslu á lánnum sem notuð voru til öflunar íbúðarhúsnæðis og lán vegna kaupa á eignarhlut í almenntri kaupleiguíbúð skv. 76. gr. laga nr. 97/1993.

Varnaraðili mun því ekki verða við kröfu sóknaraðila um endurútreikning á grundvelli X ákvæðis til bráðabirgða í lögum nr. 38/2001 fyrr en sóknaraðili hafi lagt fram upplýsingar um að skuldabréfið uppfylli skilyrði B-liðar 68. gr. laga nr. 90/2003.

V.

Niðurstaða.

Ágreiningur aðila lýtur að endurútreikningi á skuldabréfi, dags. 25. apríl 2007.

Í 1. gr. samþykktu fyrir úrskurðarnefnd um viðskipti við fjármálafyrirtæki frá 8. júní 2000 segir að úrskurðarnefndin starfi samkvæmt samkomulagi á milli viðskiptaráðuneytisins, Sambands íslenskra viðskiptabanka, Sambands íslenskra sparisjóða, Samtaka verðbréfafyrirtækja, Sambands lánastofnana og Neytendasamtakanna. Þá segir að einstök fyrirtæki geti átt aðild að nefndinni. Í 3. gr. samþykktu fyrir úrskurðarnefndina er fjallað um starfssvið nefndarinnar. Samkvæmt greininni geta viðskiptamenn fjármálafyrirtækja sem eiga aðild að nefndinni snúið sér til nefndarinnar með kvartanir vegna viðskipta við þau. Samkvæmt a-lið greinarinnar tekur nefndin til meðferðar kvartanir sem varða réttarágreining á milli fjármálafyrirtækis eða dótturfyrirtækis slíks fyrirtækis annars vegar og viðskiptamanns hins vegar, enda sé samnings samband milli aðila. Í 19. gr. a í lögum um fjármálafyrirtæki er kveðið á um það að fjármálafyrirtækjum sé skylt að eiga aðild að úrskurðarnefnd um viðskipti við fjármálafyrirtæki.

Í 10. tl. 1. gr. a laga um fjármálafyrirtæki nr. 161/2002, sbr. 2. gr. 1. nr. 119/2011 er að finna skilgreiningu á fjármálafyrirtæki sem gerir það að skilgreiningaratriði að fjármálafyrirtæki sé fyrirtæki sem fengið hafi starfsleyfi Fjármálaeftirlitsins til nánar tilgreindrar starfsemi. Í ákvæðinu er á hinn bóginn ekki getið um hvort starfsleyfið þurfi enn að vera í gildi til að fyrirtæki getið talist fjármálafyrirtæki í skilningi laganna.

Kröfum sóknaraðila í máli þessu er beint gegn F. F er dótturfélag FF en FF starfaði sem fjármálafyrirtæki á grundvelli starfsleyfis frá Fjármálaeftirlitinu á grundvelli laga um fjármálafyrirtæki nr. 161/2002. Þann 21. mars 2009 tók Fjármálaeftirlitið yfir vald hluthafafundar í FF, vék félagsstjórn í heild frá störfum og skipaði skilanevnd yfir fjármálafyrirtækinu. Sama dag tók Fjármálaeftirlitið ákvörðun um ráðstöfun eigna og skulda FF. Ákvað Fjármálaeftirlitið að flytja hæfar innstæður FF til L. Einnig var ákveðið að FF skyldi stofna sérstakt hlutafélag, sem fékk nafnið F, að fullu í sinni eign, sem mundi yfirtaka allar eignir FF. Þann 23. febrúar 2011 afturkallaði Fjármálaeftirlitið starfsleyfi FF á grundvelli þess að kveðinn hafi verið upp úrskurður um slit fyrirtækisins samkvæmt XII. kafla laga nr. 161/2002 um fjármálafyrirtæki, sbr. 1. mgr. 9. gr. sömu laga.

Varnaraðili hefur aldrei haft leyfi til að starfa sem fjármálafyrirtæki, og telst því ekki fjármálafyrirtæki hvorki í skilningi laga um fjármálafyrirtæki né í skilningi samþykktu fyrir úrskurðarnefnd um viðskipti við fjármálafyrirtæki. F er hins vegar dótturfélag FF sem hafði starfsleyfi sem fjármálafyrirtæki. Af a-lið 3. gr. samþykktu fyrir úrskurðarnefndina er ljóst að nefndin tekur til meðferðar kvartanir er varða réttarágreining á milli dótturfyrirtækis fjármálafyrirtækis og viðskiptamanns slíks fyrirtækis. Það er því ljóst að undir nefndina falla dótturfyrirtæki fjármálafyrirtækja, óháð því hvort að þau hafa starfsleyfi sem fjármálafyrirtæki eða ekki. Það er því nauðsynlegt að leysa úr því hvort að FF teljist fjármálafyrirtæki þrátt fyrir að starfsleyfi fyrirtækisins hafi verið afturkallað.

Með lögum nr. 78/2011, sem tóku gildi 21. júní 2011, voru gerðar nokkrar breytingar á lögum nr. 161/2002 um fjármálafyrirtæki. Við lögin var m.a. bætt nýrri grein 101. gr. a, en þar segir í 1. mgr.:

„Fjármálaeftirlitið hefur eftirlit með rekstri fjármálafyrirtækis sem er stýrt af slitastjórn, óháð því hvort viðkomandi fyrirtæki hefur starfsleyfi eða takmarkað

starfsleyfi eða hvort starfsleyfi þess hefur verið afturkallað. Dótturfélag fjármálafyrirtækis í slitameðferð sem heldur utan um eignir þess skal jafnframt heyra undir eftirlit Fjármálaeftirlitsins. Eftirlitið nær meðal annars til viðskiptahátta þess sem felur meðal annars í sér að framganga þess gagnvart viðskiptavinum skal vera í samræmi við það sem almennt tíðkast hjá fjármálafyrirtækjum með gilt starfsleyfi.“

Í athugasemdum við greinina í frumvarpi því er varð að lögum nr. 78/2011 kemur fram að í ákvæðinu sé lagt til að eftirlit með störfum slitastjórna verði aukið með því að fela Fjármálaeftirlitinu eftirlit með slitum fjármálafyrirtækja og dótturfélaga þeirra, óháð því hvort þau hafi enn þá starfsleyfi eða takmarkað starfsleyfi eða hvort þau hafi misst starfsleyfi sitt. Í almennum athugasemdum kemur fram að rökin fyrir setningu laganna séu þau að fjármálafyrirtæki sem eru í slitum en hafa takmarkað starfsleyfi eða hafa misst starfsleyfi sitt sæti ekki sérstöku eftirliti. Þar sem æskilegt þyki að sambærilegar reglur gildi um eftirlit með störfum slitastjórna fjármálafyrirtækja í slitum, óháð því hvort þau hafi enn starfsleyfi, sé lagt til að lögfest verði heimild Fjármálaeftirlitsins til að hafa eftirlit með slíkum fyrirtækjum.

Í almennum athugasemdum kemur ennfremur fram að telja verði að þörf sé fyrir virkt eftirlit með störfum slitastjórna, sérstaklega í þeim tilvikum þar sem viðkomandi fjármálafyrirtæki er enn þá t.d. með virk eignasöfn (útlán). Í öllum markaðsviðskiptum byggist jafnræði aðila á þeirri einföldu staðreynd að báðir eiga langtímahagsmunir af viðskiptasambandi. Ef annar aðili samningssambandsins er slitastjórn kunna langtímahagsmunir að víkja fyrir öðrum hagsmunum slitabúsins sem þó geta verið málefnalegir, t.d. hagsmunum kröfuhafa af heimtum, og freistandi getur verið að nýta öll tækifæri til að þvinga viðskiptamenn til að greiða kröfur að fullu, jafnvel þótt efnisleg rök séu fyrir aðlögun kröfu að greiðslugetu í samræmi við ákvæði laga nr. 107/2009 og samninga sem byggðir hafa verið á þeim lögum, jafnt í tilviki einstaklinga sem fyrirtækja. Eins geta skapast aðstæður sem gera slitastjórnnum kleift að tefja framgang mála viðskiptamönnum til tjóns. Meðal þeirra ákvarðana sem Fjármálaeftirlitinu ber að taka til athugunar, verði frumvarpið að lögum, eru ákvarðanir slitastjórna um innheimtu lána og umbreytingu lána. Er enda gert ráð fyrir því í frumvarpinu að fjármálafyrirtæki í slitum starfi í samræmi við góða viðskiptahætti, sbr. 19. gr. laganna. Með þessu móti er leitast við að koma því til leiðar að viðskiptamenn fjármálafyrirtækis sem tekið hefur verið til slitameðferðar njóti ekki lakari stöðu við úrlausn sinna mála en gildir um viðskiptamenn annarra fjármálafyrirtækja. Jafnframt segir í almennum athugasemdum að ef fjármálafyrirtæki er tekið til slita þá skuli reglur laga um fjármálafyrirtæki, nr. 161/2002, með síðari breytingum, gilda

Af framansögðu leiðir að telja verður að ákvæði laga um fjármálafyrirtæki gildi um starfsemi fjármálafyrirtækja í slitum, óháð því hvort þau hafi enn starfsleyfi eða ekki, takmarkað starfsleyfi eða hvort starfsleyfi þess hafi verið afturkallað, sbr. 1. mgr. 101. gr. a. laga nr. 161/2002 um fjármálafyrirtæki. Af því leiðir ennfremur að telja verður að FF teljist fjármálafyrirtæki í skilningi laga um fjármálafyrirtæki þrátt fyrir að starfsleyfi félagsins hafi verið afturkallað og er FF því skylt að eiga aðild að úrskurðarnefnd um viðskipti við fjármálafyrirtæki, sbr. 19. gr. a. laganna.

Varnaraðili F er dótturfélag FF. Félagið var stofnað á grundvelli ákvörðunar Fjármálaeftirlitsins um ráðstöfun eigna og skulda FF, en félagið hefur aldrei haft leyfi til að starfa sem fjármálafyrirtæki. Í a-lið 3. gr. samþykktu fyrir úrskurðarnefndina segir að nefndin taki til meðferðar kvartanir sem varða réttarágreining á milli fjármálafyrirtækis eða dótturfyrirtækis slíks fyrirtækis annars vegar og viðskiptamanns hins vegar, enda sé samningssamband milli aðila. Það er því ljóst að

undir nefndina falla dótturfyrirtæki fjármálafyrirtækja, óháð því hvort að þau hafa starfsleyfi sem fjármálafyrirtæki eða ekki.

Með vísan til þess sem að framan segir um aðild FF að úrskurðarnefndinni telst F skylt að eiga aðild að úrskurðarnefnd um viðskipti við fjármálafyrirtæki.

Ágreiningur aðila lýtur, eins og áður sagði, að endurútreikningi á skuldabréfi, dags. 25. apríl 2007. Á kvörtunareyðublaði til nefndarinnar tilgreindi sóknaraðili ekki hvaða kröfur hann hefði uppi í málinu. Lesa mátti þó út úr texta í reit fyrir kvörtun á eyðublaðinu hvaða kröfur hann gerði. Því verður málinu ekki vísað frá á þeim grundvelli, enda svaraði varnaraðili kvörtun sóknaraðila efnislega og krafðist þess ekki að málinu yrði vísað frá á þeim grunni.

Fyrst ber að líta til þess hvort lán sóknaraðila, dags. 25. apríl 2007, teljist lán í erlendri mynt eða íslenskt lán bundið gengi erlendra gjaldmiðla. Með dómum Hæstaréttar í málum nr. 92/2010, 153/2010, 603/2010, 604/2010, 30/2011, 31/2011 og 155/2011 var skorið úr ágreiningi lánveitanda og lántaka, sem laut að því hvort skuldbinding lántaka gagnvart lánveitanda væri ákveðin í íslenskum krónum eða erlendum myntum. Niðurstaðan var sú að um væri að ræða lán í íslenskum krónum og að tenging höfuðstóls skuldabréfanna við gengi erlendra gjaldmiðla hefði verið ólögmæt.

Í málum nr. 92/2010 og 153/2010 bar samningur aðilanna með sér að hann var um lán í íslenskum krónum, en fjárhæðin sem ákveðin var í krónum var bundin við gengi tveggja erlendra mynta í greindum hlutföllum. Kaupverð bifreiðarinnar, sem samningurinn snerist um var einnig í íslenskum krónum og mánaðarlegar greiðslur í sama gjaldmiðli. Í skilmálum sammingsins kom fram að íslensk fjárhæð hvernar afborgunar ætti að breytast eftir gengi á þeim erlendu myntum sem mið var tekið af og þá kom fram að samningurinn væri gengistryggður.

Í málum nr. 603/2010 og 604/2010 var lánsfjárhæðin ákveðin í íslenskum krónum og hana bar að endurgreiða í sama gjaldmiðli. Lánið var bundið sölugengi Seðlabanka Íslands á tilgreindum myntum sem talið var benda til þess að það væri í íslenskum krónum enda væri engin þörf á að kveða á um gengistryggingu ef lán væri í raun í erlendri mynt.

Í málum nr. 30/2011 og 31/2011 var tekið fram að fjárhæð lánsins væri skýrt tilgreind í íslenskum krónum og fjárhæð hinna erlendu gjaldmiðla kæmi hvergi fram í samningnum. Þá kom skýrt fram í beiðni um útborgun lánsins og kaupnótu að lánsfjárhæðin var greidd út í íslenskum krónum. Þá var ekki annað ráðið en að greiða hafi átt afborganir og vexti í íslenskum krónum.

Í máli nr. 155/2011 var tekið fram að eina tilgreining í samningnum á fjárhæð lánsins væri í íslenskum krónum, en hvergi var getið um fjárhæð skuldarinnar í hinum erlendu gjaldmiðlum, heldur aðeins hlutföll og viðmiðun við virði íslensku krónunnar. Þá kom glöggt fram í grein 4.1. í samningnum að hinir erlendu gjaldmiðlar voru til viðmiðunar um höfuðstól skuldarinnar. Þá var tekið fram að báðir sammingsaðilar efndu meginskyldur sínar samkvæmt lánsamningnum með greiðslum í íslenskum krónum.

Í dómum Hæstaréttar í málum nr. 520/2011, 551/2011 og 552/2011 er því hafnað að með vísan til þessara fordæma réttarins beri að vísa frá án kröfu, málum sem reist eru á skuldabréfum, með annars konar ákvæðum en þau skuldabréf sem talin voru fela í sér ólöglega bindingu skuldar í íslenskum krónum við erlendar myntir, enda sé skuldbinding í erlendum myntum í sjálfu sér ekki ólögmæt. Tiltekur Hæstiréttur sérstaklega í dómi sínum í máli nr. 551/2011 að „af orðlagi ákvæðanna og lögskýringargögnum verður ráðið að við úrlausn á því, hvort um sé að ræða

skuldbindingu í íslenskum krónum eða erlendum gjaldmiðli eða gjaldmiðlum, verði fyrst og fremst að líta til forms og meginefnis þeirra gerninga sem liggja til grundvallar skuldbindingunni. Í því sambandi skiptir einkum máli hvernig sjálf skuldbindingin er tilgreind í þeim.”

Í máli því sem nú er um rætt ber heiti skuldabréfsins, veðskuldabréf í erlendri mynt, það með sér að um sé að ræða lán í erlendri mynt. Þá var fjárhæð lánsins skýrt tilgreind í japönskum jenum og svissneskum frönkum, þ.e. JPY 4.780.290 og CHF 48.817,12. Verður því að telja að áður nefndir dómur Hæstaréttar hafi ekki afgerandi fordæmisgildi í máli þessu að öðru leyti en því að miklu skipti að sjálf skuldbindingin í skuldabréfinu er tilgreind í erlendum myntum. Kemur m.a. fram í dómum Hæstaréttar í málum nr. 30/2011 og 31/2011 að hefði ætlun bankans verið sú að lána lántaka svissneska franka og japönsk jen hefði honum verið í lófa lagið að tilgreina fjárhæðir þessara gjaldmiðla í samningi aðila og greiða hinar erlendu fjárhæðir út. Í máli því sem nú er um rætt var lánið tilgreint í hinum erlendu fjárhæðum, þó ekki liggi fyrir í hvaða mynt það var greitt út.

Verður í ljósi framangreinds að telja að um lán í erlendri mynt sé að ræða.

Ekki verður talið að umrætt lán falli undir ákvæði X til bráðabirgða í lögum nr. 38/2001, enda var lánið ekki sannanlega til öflunar á íbúðahúsi til eigin nota, sbr. B-lið 68. gr. laga nr. 90/2003 um tekjuskatt. Ber í ljósi alls framangreinds að hafna kröfu sóknaraðila.

Ú r s k u r ð a r o r ð:

Kröfu sóknaraðila, M, á hendur varnaraðila, F, er hafnað.

Reykjavík, 16. mars 2012

Jóhann Tómas Sigurðsson

Sérálit Guðlaugar B. Ólafsdóttur

Með vísan til þess sem segir í niðurstöðum meirihlutans um afturköllun starfsleyfis FF og ákvæða laga nr. 78/2011 um breytingu á lögum um fjármálafyrirtæki tel ég ljóst að fyrir breytingu þá sem gerð var með lögum nr. 78/2011 var ekki talið að Fjármálaeftirlitið hefði heimild til að hafa eftirlit með þeim fyrirtækjum sem ekki höfðu starfsleyfi til að starfa sem fjármálafyrirtæki. Verður að telja að það sama gildi um úrskurðarnefnd um viðskipti við fjármálafyrirtæki, þ.e. að nefndin fjalli aðeins um mál fjármálafyrirtækja, og að til fjármálafyrirtækja geti aðeins talist þau fyrirtæki sem hafa gilt starfsleyfi, enda hafa ekki verið gerðar sambærilegar breytingar á samþykktum úrskurðarnefndarinnar varðandi starfssvið nefndarinnar og gerðar voru á lögum um fjármálafyrirtæki, með lögum nr. 78/2011, varðandi valdsvið Fjármálaeftirlitsins.

Því verður ekki talið að FF teljist fjármálafyrirtæki í skilningi samþykktu fyrir úrskurðarnefnd um viðskipti við fjármálafyrirtæki. Á FF því ekki aðild að úrskurðarnefnd um viðskipti við fjármálafyrirtæki, enda hefur það ekki sótt um aðild að nefndinni á grundvelli síðari máls. 1. gr. samþykktu fyrir nefndina.

Eins og kemur fram hér að framan er varnaraðili F er dótturfélag FF. Í a-lið 3. gr. samþykktu fyrir úrskurðarnefndina segir að nefndin taki til meðferðar kvartanir sem varða réttarágreining á milli fjármálafyrirtækis eða dótturfyrirtækis slíks fyrirtækis annars vegar og viðskiptamanns hins vegar, enda sé samningssamband milli aðila. Það er því ljóst að undir nefndina falla dótturfyrirtæki fjármálafyrirtækja, óháð því hvort að þau hafa starfsleyfi sem fjármálafyrirtæki eða ekki. Þar sem ég tel að FF eigi ekki aðild að úrskurðarnefnd um viðskipti við fjármálafyrirtæki, tel ég eðli málsins samkvæmt að það sama gildi um dótturfélag FF, F. Því tel ég að varnaraðili eigi ekki aðild að úrskurðarnefnd um viðskipti við fjármálafyrirtæki, enda hefur hann ekki sótt um aðild að nefndinni á grundvelli síðari másl. 1. gr. samþykktu fyrir nefndina.

Samkvæmt framansögðu tel ég það utan starfssviðs nefndarinnar að fjalla um framangreindan ágreining sóknaraðila við varnaraðila.

Reykjavík, 16. mars 2012

Guðlaug B. Ólafsdóttir

Sérálit Hauks Guðmundssonar

Ég er sammála þeirri niðurstöðu Guðlaugar B. Ólafsdóttur að varnaraðili F eigi ekki aðild að úrskurðarnefnd um viðskipti við fjármálafyrirtæki. Á hinn bóginn tel ég að þar sé um að ræða lögfræðilegt úrlausnarefni sem er þess eðlis að nefndin verði að vera bundin af fyrri afstöðu sinni til þess þar til dómaframkvæmd, ný lög eða önnur slík atriði breyta henni. Með þessari athugasemd er ég sammála niðurstöðu meirihluta nefndarinnar.

Reykjavík, 16. mars 2012

Haukur Guðmundsson

Sérálit Geirs Arnars Marelssonar og Hildigunnar Hafsteinsdóttur

Ágreiningur aðila lýtur að endurútreikningi á skuldabréfi. Af hálfu sóknaraðila er lögð fram sú kvörtun „að F og slitastjórn FF fallast ekki að svo stöddu á skoðun umboðsmanns skuldara að lánið sé tengt við gengi erlendra gjaldmiðla með ólögsmætum hætti“. Í tilvísuðu erindi frá Umboðsmanni Skuldara dagsettu þann 29. júní 2011 kemur fram að: „*Miðað við þau gögn sem umboðsmaður skuldara hefur undir höndum er skuldbindingin tengd við gengi erlendra gjaldmiðla með ólögsmætum hætti og ber að endurreikna skv. 18. gr. laga nr. 38/2001*“.

Varnaraðili krefst þess að kröfum sóknaraðila verði hafnað. Varnaraðili telur sér ekki skylt að endurreikna lán sóknaraðila þar sem um sé að ræða lánsform sem

ekki sé sambærilegt þeim lánum sem Hæstiréttur hafi dæmt ólöglega gengistryggð. Vísar hann í því sambandi til dóms Hæstaréttar í máli nr. 520/2011. Þar hafi verið komist að þeirri niðurstöðu að fyrri dómur réttarins hafi ekki fordæmisgildi gagnvart tilteknum erlendum lánum, sem veitt hafi verið á grundvelli skuldabréfa, þar sem hin erlenda lánsfjárhæð hafi verið tiltekin sérstaklega. Varnaraðili vísar einnig til dóma Hæstaréttar í málum nr. 551/2011 og 552/2011. Varnaraðili telur að af dómum Hæstaréttar sé ljóst að skuldabréf sóknaraðila teljist til skuldbindingar í erlendum gjaldmiðli sem ekki fari gegn ákvæðum laga nr. 38/2001. Sóknaraðili eigi því ekki rétt á endurútreikningi skuldabréfsins skv. 18. gr. laga nr. 38/2001 um vexti og verðtryggingu.

Af hálfu meirihlutans er á því byggt að veðskuldabréf það sem ágreiningur er um í máli þessu sé lán í erlendum myntum og er vísað því til stuðning til dóma Hæstaréttar í málum nr. 520/2011, 551/2011 og 552/2011. Með framangreindum dómum Hæstaréttar eru frávísunarúrskurðir héraðsdóms felldir úr gildi og þeim vísað til efnismeðferðar. Framangreindir dómur Hæstaréttar eru því ekki efnisdómar um úrlausn þess réttarágreinings sem uppi er um lögmæti lána í erlendum myntum. Í dómum Hæstaréttar kemst dómurinn ekki að þeirri niðurstöðu að umræddir lánasamningar sem til umfjöllunar eru, séu ólögmætir, heldur eingöngu að þeir séu ekki sambærilegir þeim sem fjallað er um í dómum Hæstaréttar í málum nr. 603/2010, 604/2010, 30/2011, 31/2011 og 155/2011, en á því byggði úrskurður héraðsdóms. Niðurstaða Hæstaréttar er því sú að umræddir dómur hafi ekki fordæmisgildi um ólögmæti þeirra skuldbindinga sem fjallað er um.

Í dómi Hæstaréttar nr. 551/2011 er kveðið á um að í málum nr. 92/2010 og 153/2010 fari skuldbinding í erlendum gjaldmiðli ekki gegn ákvæðum 13. og 14. gr., sbr. 2. gr. laga nr. 38/2001. Samkvæmt þeim er hins vegar óheimilt að binda lán eða annars konar skuldbindingu í íslenskum krónum við gengi erlendra gjaldmiðla, svo sem tekið er fram í athugasemdum er fylgdu frumvarpi til laganna. Af orðlagi ákvæðanna og lögskýringargögnum verður ráðið að við úrlausn á því, hvort um sé að ræða skuldbindingu í íslenskum krónum eða erlendum gjaldmiðli eða gjaldmiðlum, verði fyrst og fremst að líta til forms og meginefnis þeirra gerninga sem liggja til grundvallar skuldbindingunni. Í því sambandi skiptir einkum máli hvernig sjálf skuldbindingin er tilgreind í þeim.

Eins og fram kemur í dómi Hæstaréttar nr. 551/2011 ræðst það af formi og meginefni þeirra gerninga sem liggja til grundvallar skuldbindingu hvort um sé að ræða skuldbindingu í íslenskum krónum eða erlendum gjaldmiðli. Í því máli sem hér er til umfjöllunar bera gerningar þeir sem eru að baki skuldbindingunni það með sér, að þær skuldbindingar sem stofnað er til, séu í raun og veru, í íslenskum krónum með gengistryggingu. Í lánaumsókn og yfirlýsingum eru allar fjárhæðir tilgreindar í íslenskum krónum en í tilteknu hlutfalli í erlendum myntum. Samkvæmt greiðslufirliti eru íslenskar krónur afhentar lántaka og afborganir af láni eru inntar af hendi í íslenskum krónum. Afborganir í íslenskum krónum taka einnig breytingum eftir gengi erlendra mynta. Með vísan til framangreinds er ljóst að umrætt skuldabréf sé tengt við gengi erlendra gjaldmiðla með ólögmætum hætti.

Í máli þessu vísar sóknaraðili til erindis frá umboðsmanni skuldara, þar sem talið er að skuldabréfið eigi að endurreikna í samræmi við lög nr. 151/2010 og 18. gr. laga nr. 38/2001 um vexti og verðtryggingu. Til þess að unnt sé að endurreikna lán á grundvelli 18. gr. laga nr. 18/2001 þarf lán að hafa verið tekið vegna íbúðarhúsnæðis til eigin nota. Ekki verður talið að umrætt lán falli undir ákvæði X til bráðabirgða í

lögum nr. 38/2001, enda var lánið ekki tekið til öflunar á íbúðahúsi til eigin nota, sbr. B-lið 68. gr. laga nr. 90/2003 um tekjuskatt.

Reykjavík, 16. mars 2012

Geir Arnar Marelsson

Hildigunnur Hafsteinsdóttir